

79. Ercsi határa
(Fejér megye) Ő, N?, Á, Kö, Kk, Ú

A Százhalombatta–Pusztaszabolcs vasút korszerűsítéséhez készített hatástanulmány 2012. évi terepbejárása során megfigyeltük, hogy az új vasúti nyomvonal Ercsi Ny-i határáig meglehetősen nyugodt, jórészt teljesen tagolatlan felszínű területeken haladt, amit mindössze a megyehatárnál keresztezett egy egykori vízfolyás medre, ezen kívül élővízi kapcsolata nem volt a tájnak. Ercsától a táj jelentősen megváltozott, rendszeressé váltak a nyomvonal menti egykori vízjárta területek, melyek mentén magaspartok találhatók. Ercsi Ny-i határában, a 335 hm szelvény után, a település határában található nagy szemétkerakó telep környéke mutatott változatos felszíni formákat. Itt ugyanis a Szent László-víz (a II. katonai felmérésen Keresztúri-víz csatorna néven) és a Kis-tó nagy és széles medrei, illetve a partjukon található magaspartok jó természetföldrajzi adottságokat teremtettek. Az alábbi lelőhelyeket rögzítettük.

Csonka földek (KÖH 82531): A vasúti nyomvonal 320+050–323+20 hm szelvénye között kis kiterjedésű, Árpád- és késő középkor–újkori lelőhely nyomait találtuk meg. Ercsi Ny-i határában, a 320 és 325 hm szelvények között, a Csonka földeken egy nagyobb vízjárta meder keresztezte a nyomvonalat, melynek É-i partján néhány edénytöredéket találtunk. A részben ma is vízzel borított meder jelentős része szántóföld, és az egykori meder a Váli-víz vízrendszerehez tartozik. A lelőhely az Ercsiből Ráckeresztúrra vezető országút és a vasút metszésétől 350 m-re, É-ra, az út melletti gázfáklyától pedig ÉK-re 280 m-re található. A lelőhely az egykori tó É-i partján helyezkedik el, a felszíne a víztől távolodva enyhén emelkedik. A lelőhely területén sarjadó őszi vetés volt, ez azonban nem akadályozta a megfigyeléseinket. A megismételt terepbejáráson már jóval több leletet találtunk. A terepbejárás során 8 db edénytöredéket találtunk, a lelőhely nagyon ritkának tűnik, még annak ellenére is, hogy röviddel egymás után kétszer is bejártuk az érintett területet. Egy bizonytalan paticsdarabon kívül három Árpád-kori, homokkal és apró kavicssal soványított oldaltöredéket, továbbá egy zöld és fehér mázas peremet, egy sárga mázas oldaltöredéket és két további késő középkori–újkori darabot találtunk.

Káros-tó partja (KÖH 82533): A vasúti nyomvonal 330–338 hm szelvénye között, kis kiterjedésű, ős-, vagy népvándorlás, Árpád-kori és középkori település nyomait találtuk meg. Ercsi Ny-i határában, a 335 hm szelvény után, a meder hosszan elnyúló magaspartján helyezkedik el a lelőhely, közvetlenül a szemétkerakóra vezető út Ny-i oldalán. A dombhát folytatódik az út K-i oldalán is, itt azonban nagyra nőtt a növényzet, így ott régészeti leletet alig-alig találtunk, de a morfológiai adottságok alapján nagyon valószínű, hogy a lelőhely erre a részre is áthúzódik. A lelőhely D-i széle ugyancsak határozottan meghúzható, hiszen a vasutat keresztező fásor D-i oldalán a felszín hirtelen meredeken lejtene kezd, és itt már nem is lehetett leleteket találni. É felé pedig egyre kisebb mennyiségben voltak felszíni leletek. A dombhát felszínét a szemétkerakóra útra merőleges irányban szántják, a felszínt konyhakerti növényzet takarta, ez azonban nem befolyásolta az érdemi megfigyelést. A megismételt bejáráson az elsőnél jóval több felszíni leletet találtunk. A lelőhely közepes intenzitású. A paticsokon kívül néhány jellegtelen, homokkal soványított, barnára és foltosra égetett felületű, kézzel formált oldaltöredéket is találtunk, melyek kora az ős- vagy népvándorláskorra tehető. Biztosabbnak tűnnek az apró kavicssal soványított, korongolt oldaltöredékek, melyek között széles, hornyolt párhuzamos vonalköteggel díszített

darab is volt. A néhány, mázzal díszített oldal- és peremtöredék pedig biztosan középkori település maradványaira utalnak.

Ercsi, Kovács-sziget (KÖH 82535): A vasúti nyomvonal 342+50–345 hm szelvénye között kis kiterjedésű, ős- és középkori lelőhely nyomait találtuk meg. Ercsi DNy-i határában a 342 hm szelvény után, a meder D-i oldalán egy nagyobb kiterjedésű, hosszan elnyúló, magasan kiemelkedő sziget található, melynek neve Kovács-sziget. Ezen a szigeten helyezkedik el a kis kiterjedésű lelőhely, közvetlenül a szemétkerakóra vezető út K-i oldalán. A lelőhelyen őszi vetés sarjadt, ez azonban még nem befolyásolta a megfigyelési viszonyokat.

A domb É-i oldalának aljában is találtunk két edénytöredéket, ezek azonban több m-rel vannak a dombtető alatt, egészen az egykori meder partján feküdtek, így véleményünk szerint ezen darabok nem a lelőhely kiterjedését mutatják. A domb D-i oldala is nagyon meredeken lejt a vízfolyás felé, ezért nem valószínű, hogy ebben az irányban is továbbterjedjen a lelőhely. A dombháton a szántás iránya a domborzatot követi, azzal párhuzamos. A leletek kis szóródása és a domb keskeny, hosszú alakja alapján azt feltételezzük, hogy az itteni megtelepedés valószínűleg nem állandó, hanem ideiglenes lehetett, melynek vagy gazdasági jellege volt, vagy pedig a Szent László-víz völgyének ellenőrzése erről a magasan kiemelkedő szigetről. A terepbejárás során 4 db edénytöredéket és néhány paticsot találtunk, a lelőhely nagyon ritkának tűnik. A leletek között lévő kézzel formált, homokkal soványított, sötétbarna színű díszítetlen oldaltöredék minden bizonnyal őskori település nyomait jelzi, míg 2 db mázas, korongolt töredék pedig a középkori megtelepedés nyomaira utal.

RÉVÉSZ LÁSZLÓ – SZALONTAI CSABA

80. Erdőkürt, Kőárok, Öreg-Malom
(Pusztatemplom)

(KÖH: 51542)

(Nógrád megye) Kö?

A lelőhelyet Patay Pál 1959-ben járta be. Erdőkürt község Ny-i végétől Ny-ra 1,5 km-re, az Öregmalom-dűlő széles fennsíkja felé vezető út éles kanyarjától DNy-ra, 400 m-re. A fennsík egész területe szántóföld, csak az É-i szélén van vadvédelmi kerítéssel elválasztott erdő. A kerítéstől 20 m-re, bent az erdőben találjuk az egykori templom romhalmazát. Álló fal már nincs, az egész területet mély gödrök borítják, ezek oldalában épülettörmelék látszik. A DNy-i végében lévő gödörben látható egy kb. 1 m hosszú, ÉK–DNy irányú falsík. A teljesen feldúlt, a kövek miatt kibányászott, ovális alakú romhalmaz átmérője 33×19 m. A romhalmaz kis dombját, az aljától számítva 5–11 m-re alacsony, 30–50 cm magas töltés veszi körül ovális alakban, a D-i oldalon 20 m hosszú szakaszon hiányzik. Árok egyik oldalán sincs. Az így körülvevett terület, melynek a közepén van a romhalmaz, 43×33 m átmérőjű.

Majcher Tamás közreműködésével mértem fel.

NOVÁKI GYULA

81. Erdőtarcsa, R. k. templom
(KÖH 94341)

(Nógrád megye) Tő?

A község DNy-i szélén emelkedő dombtetőn áll az r. k. templom, közvetlenül a temető mellett. A templomot 10–12 m szé-